

SIMOKOVICH RÓKUS, A HÍD FELELŐS SZERKESZTŐJE (1936)

A fokozódó imperialista veszély, a terjedő fasizmus, az ország belső, rendezetlen gazdasági és politikai viszonyai arra készítették a pártot, hogy rendezze sorait, és készüljön fel a még nagyobb küzdelemre. A fokozódó rendőri beavatkozások előjele volt az 1934 októberében és novemberében végrehajtott újabb letartóztatási hullám, amelynek során csaknem 100 párttagot és osztályharcos szakszervezeti aktivistát tartóztattak le Szabadkán és környékén. Ezzel ugyan egy szépen megindult politikai és publicisztikai tevékenységet szakított félbe egy időre az osztályellenség, azonban a párt — rugalmas politikát alkalmazva — a tevékenységét most más területen folytatta.

1935-ben mintegy két hónapig folytattak sztrájkot — július 9-től szeptember 9-ig — a szabadkai Fakó gyár munkásai. A munkát 180 munkás szüntette be, és ebből 76 munkás mindvégig kitartott. El is érték, hogy a tervezett 25%-os bércsökkenést az igazgatóság nem hajtotta végre.

Még ez év októberében sor került Szabadkán egy tartományi jellegű szakszervezeti értekezlet megszervezésére, amelyen a szabadkai delegátusokon kívül megjelentek Zombor, Zenta és Becskerek és más városok képviselői is. Az értekezlet legfontosabb feladata az volt, hogy egy egységes szakszervezeti mozgalom feladatait rögzítsék, valamint határozzanak az Egységes Munkáspártról és a széles néptömegeknek a népfront mozgalomba való bevonásáról. Ez a tanácskozás igen jelentős volt a további szakszervezeti és politikai tevékenységet illetően.

Az 1936. év különösen a népfrontos szellem kialakulása és megerősödése vonatkozásban meg is hozta az eredményt:

- Május 15-től június 26-ig 250 faipari munkás sztrájkol.
- Májusban több ezer mezőgazdasági és más munkás folytat bérharcot Szabadkán és környékén.
- Június 16—19-e között 134 királyhalmi (bácsszőlői) földtulajdonos 400 mezőgazdasági munkása folytat sikeres sztrájkot.
- Szeptember 13—27-e között Újvidéken megalakult az Ifjúsági Kulturális és Gazdasági Mozgalom (OMPOK), de még ezen az őszön a párt és a JKISZ aktivistái vezetésével Szabadkán is létrejön ez a szervezet, és betiltásáig — 1937. november 10-ig — jelentős szerepe volt az ifjúság társadalmi, politikai és művelődési életének szervezésében és irányításában. Hatása a betiltás után is érződött.
- Október 14—30-a között 179 építőipari (kőműves) munkás folytat eredményes bérharcot.

A szépen megindult és eredményekben gazdag munka egy igen rövid időre újból megtorpant: novemberben a JKIP vajdasági szervezeteiben ismét lebukások voltak, amelyeknek során a párttagoknak csaknem egyharmadát (350 párttag közül 123-at!) vettek rendőri őrizetbe.

Negyven esztendő távlatából az eseményeket, a folyamatokat annyira ízekre bontani már nem lehet, hogy azokból pontosan rekonstruálhatnánk Simokovich Rókus szerepét egy-egy konkrét akcióban. Azt hiszem, ez nem is annyira lényeges, hogy elsőrendű feladatunknak kellene tekintenünk. Sokkal fontosabb egy általános, egy hű összkép bemutatása, úgy, hogy abban benne tudjuk, érezzük Simokovich Rókus eszmei és fizikai hozzájárulását is.

Az pedig mindenképpen megvolt: „a szabadkai munkásmozgalom atyja” volt ő — egy volt a munkásmozgalommal, olyannyira, hogy túlzás nélkül mondhatjuk, ő maga volt a mozgalom.

És mielőtt Rókus újabb pártfeladatáról szólnánk — 1936 májusától a Híd szerkesztését veszi át —, még egy igen fontos politikai mozzanatra kell kitérnünk.

Nagyjából ebben az időben adja ki a JKP (vajdasági) Közveti Bizottsága a vajdasági pártszervezetek életében igen jelentős szerepet játszó körlevelét¹, amely a vajdasági kommunisták feladataival foglalkozik.

A terjedelmes körlevél — amely összegezi az eddig kialakult gyakorlatot, és egyben további távlatokat is nyit — részletesen foglalkozik Vajdaság gazdasági és politikai helyzetével, majd ezeket elemezve állapítja meg a kommunistáknak az ezekből eredő feladatait. Továbbra is súlyt helyez mind a legális, mind pedig az illegális munkára, de különösen fontosnak — célszerűnek — tartja a párttagok egymás közti kapcsolatának a megteremtését tevékenységük egybehangozása céljából. Az akcióegység elengedhetetlen feltétele a szervezett, az eredményes munkának, aminek pedig jelen pillanatban elsősorban a néprontmozgalom megerősítése a feladata.

A körlevél megfogalmazása szerint a népfront „valóságos és testvéri szövetsége a január hatodiki rezsim valamennyi ellenségének, és nem valami manőverezés. Mindazok a szervezetek és pártok, amelyek a népfrontba tömörülnek, kell, hogy közösen dolgozzák ki követeléseik platformját, és közösen állapítsák meg a népfront feladatait”.² A kommunisták azonban javasolják, és állást foglalnak amellett, hogy a népfront magáévá tegye e három fő feladatot:

- a január hatodiki rezsim megsemmisítését,
- Jugoszlávia népeinek egyenjogúságát,
- annak megakadályozását, hogy a válság terheit a nép viselje, valamint a széles néprétegek gazdasági helyzetének megjavítását a gazdagok rovására.

A körlevél széles népi összefogást sürget, és kihangsúlyozza, hogy „mindent, ami nem fasiszta, mindent, ami a békéért és a Szovjetunióval való szövetségért van, mindent, ami a maradiság és a re-

akció ellen van, mindent, ami alapján demokratikus és haladó, a kommunistáknak támogatniuk kell és elfogadniuk és egyesíteniük az általános népfrontban.”³

A pártprogramnak ehhez az irányvonalához kapcsolhatjuk azt a feladatot, amit Rókus ebben az időben kapott, s ami talán mozgalmas, állandóan tevékenykedő életének egyik legnagyobb feladata volt: átvenni a Híd folyóirat szerkesztését, a Híd életében pedig egy megindult folyamat — a balratalódás, az „átszervezés” — első konkrét megnyilvánulása, dátummal is jelezhető állomása, periódusa.

A Híd tulajdonképpen 1934 májusában indult, de indulásakor még nem volt elkötelezett. A szabadkai ifjúság egy haladó csoportja az Őrtűz című diáklap végleges megszűnése után a Népkör támogatásával hozta létre „társadalomtudományi és irodalmi ifjúsági folyóiratát”. A lap indulásakor Lévay Endre szerkesztő és kiadó vezetésével a lap irányítására szerkesztő bizottság alakult, amelynek vidéki tagjai is voltak, és amelyek az összetétele igen gyakran változott. Ez a gyakori változás a lap belső érlelődésének a tükröze.

A társadalmi ellentétek elmélyülésével, az ország kül- és belpolitikai helyzetének egyre szövényesebbé válásának idején a Híd sem maradhatott meg a meghirdetett „nemes liberalizmus” elvei mellett. A haladó ifjúság és egyéb társadalmi erők egyre nagyobb nyomást gyakoroltak a lap köré csoportosuló fiatalokra: az elkötelezett írások beszivárgása egyre gyakoribb, ennek hatására mindinkább kiéleződik az ellentét a már a lap taborán belül is erősebb baloldali ifjúsági csoport és a „nemes liberalizmus” szárnyai alatt a maradi irányzatot védő és már kisebbségben maradt csoport között.

Ezt a folyamatot általában azonosították az „átszervezés” fogalmával. A tulajdonképpeni „átszervezés”, a lapnak a haladó erők kezébe való átmentése gyakorlatilag 1935 elején indult meg és a következő év tavaszára lényegében be is fejeződött. Az I. évfolyam utolsó számaiban már találkozunk Laták István, Schwalb Miklós, Singer Adolf és Szabó Géza nevével, majd 1935-ben csatlakozik hozzájuk: Cseh Károly és Nádor Tamás, 1936 elején pedig Mayer Ottmár, Kek Zsigmond, Simokovich Rókus, Malušev Cvetko és Thurzó Lajos, az év második felében pedig Lóbl Iván, Atlasz János, Hock Rezső és Steinfeld Sándor is.

Az 1936. évfolyam tavaszi számaiban az „átszervezés” írásos nyomait is megtaláljuk, amelyek részben a lap formai arculatának a megváltozásában, részben pedig tartalmi megnyilatkozásokban is érződik.

Ettől már nem volt messze az az idő, amikor sor kerülhetett egy szélesebb értekezletre — megbeszélésre —, amelyet Kek Zsigmond lakásán tartottak meg, és amelyen Mayer Ottmár, Cseh Károly, Simokovich Rókus, Szabó Géza, Laták István, Kun Szabó György és Kek Zsigmond vettek részt. A megbeszélés résztvevői a lap átvételét tárgyalták meg: körvonalazták a lap jövőjét és átvételének módozatait. Itt és ekkor döntöttek a lap főszerkesztő személyéről is. Az egyéb adottságok mellett azt is figyelembe kellett venni, hogy a főszerkesztő

olyan valaki lehet, aki a rezsim szemében még nem kompromittálódott. A lehetőségek megtárgyalása után a választás Simokovich Rókusra esett.

Feladat volt, tehát vállalta a munkát és a felelősséget. A szerkesztői tevékenysége mellett a legaktívabb terjesztője is volt a lapnak.

A HÍD 1936. májusi számának impresszumában már Simokovich Rókus nevét olvashatjuk, valamint a szerkesztőség új címét: Parčetić utca 39. A tulajdonképpeni legénylakás mint „szerkesztőség”! Ma már meg sincs az épület, de az utca se, a város képe ezen a részen azóta jelentősen megváltozott.

Ettől kezdve a lapnak egy új irányvonala bontakozott ki, új korszaka kezdődik, amelynek legfontosabb eredménye, hogy a polgári ifjúság lapja kijut az ideológiai útvesztőből, az utópizmustól és a „nemes liberalizmustól” eljut az osztályharcig — így a harcos fiatalok lapjává lesz.

Az átszervezés jelentősen megváltoztatta a lap arculatát: felhívás jelenik meg, amely a lap támogatására szólítja fel a fiatalokat, és ugyanakkor azt is közli, hogy a szerkesztőség szépirodalmi rovatot nyit, továbbá, a márciusi számban új jelenség: a sajtóalap javára érkezett adományokról szóló jelentés. A lap ugyanis 1936 elejére igen zilált anyagi helyzetbe került, ezért az átszervezési programnak egyik legfontosabb tétele az anyagi helyzet rendezése volt.: „... Legelső teendők, hogy egyedüli lapunkat, a Hidat, előfizetők szerzése által szilárdabb anyagi alapra fektessük...”⁴

Ugyanez év áprilisától újabb rovattal gazdagodik a lap, a szerkesztői üzenetekkel, ugyanis „... a szerkesztőség az olvasókkal akar szoros kapcsolatot létesíteni, hogy a jövőben olvasóink a lapot saját lapjuknak tekintsék, szeressék azt, és ha kell, *harcoljanak* is érte...”⁵ (Kiemelés: P. I.)

A július—augusztusi kettős számban a szerkesztőség véleménykutatási akciót indít, mondván, hogy „... egy lap csak akkor tehet eleget *ideológiai* feladatának, ha olvasóival és terjesztőivel minél szorosabb kapcsolatot épít ki...”⁶ (Kiemelés: P. I.)

Az ideológiai feladat felismerése, számontartása és az a törekvés, hogy az „átszervezett” lap ennek eleget tegyen, már egész világos megfogalmazása és kijelölése az elkötelezettségnek.

A lap nem csupán külsőleg változik, hanem egyre újabb belső tartalmi jegyzékkel is gyarapodik. Újabb munkatársak jelentkeznek a hasábjain: Rácz Magda, Wohl Lola, Gál László, Jovan Popović, majd Pap Pál gazdagították írásaikkal, erősítették jelenlétükkel, közreműködésükkel a terebélyesedő mozgalmat.

A folyóirat igényes, körültekintő munkát követelt meg nemcsak Rókusától, hanem mindazoktól, akik körülötte voltak: Ottmár, Laták István, Kun Szabó György, Szabó Géza, Rácz Magda, Wohl Lola, később Steinfeld Sándor voltak elsősorban segítségére azzal, hogy elvégeztek egy-egy részfeladatot. Az anyagi ügyvitel rendezésében és általában a „háztartás” gondjainak magára vállalásával pedig Malušev Cvetko végzett igen eredményes, jó munkát. (Ennek a kezdeti

jó megalapozásnak volt köszönhető az akciók kiterjesztésének lehetősége: Híd-könyvtár, 1939-ben naptár, majd 1940-ben testvérnap megindítása Világkép címen.)

A szerkesztés irányelveinek kialakításában mindvégig figyelembe vették az olvasók igényeit is. Elemezték, megvitták a véleménykutatási akcióra érkezett válaszokat, és ezek nyomán születtek meg a tézisek: „Le akarjuk szögezni azt, hogy lapunk nem pihentető családi lap, szórakoztató vasárnapi képeslap, hanem *komoly és fontos mozgalom*. Ma nincs idő cselekvéstől eltávolodott olvasgatásokra, irodalmi csevegésre, ebéd utáni szundításhoz álomba merítő olvasmányokra...”⁷ (Kiemelés: P. I.)

Így Rókus jegyezte ugyan a lapot, azonban a szerkesztés és a lap terjesztésének megszervezése a szó legigazibb értelmében *kollektív feladat* volt, és ha így fogjuk fel — márpedig így a helyes —, Rókus strómansága is elveszti pejoratív jelentését, helyette inkább az akcióegységre való törekvést, a párttagok egymás közti kapcsolatának megszilárdítását és tevékenységük egybehangolására való törekvést kell látnunk. Úgy, ahogyan azt az említett körlevél is szorgalmazta.

Azzal, hogy a Híd terjesztését a szakszervezeti sajtó vidéki — egyébként már korábbról viszonylag jól funkcionáló — terjesztő hálózatára alapozták, elérték, hogy a lap példányszáma jelentősen növekedett, de ami még ennél is fontosabb: *olvasótábora* szinte ugrásszerűen növekedett. Olvasóórákat, olvasócsoportokat szerveztek, vagy közösen összeadott parákból vásárolták meg öten-hatan, vagy akár tízen is a lapot. Egyes becslések szerint — amit egészen reálisnak tarthatunk — az olvasók száma így elérte a negyven-övezret is. Óriási szám — a negyven év előtti viszonyokat véve alapul!

Persze ezt nem a kényelmes szerkesztőségi szoba párnázott foteljéből — mert ilyen nem is volt — és nem direktívák osztogatásával érték el, hanem fáradtságos munkával: szinte csaknem állandó terepjárással! Még ma is idézik az idős aktivisták egy-egy vidéki sajtókonferencia emlékét, izzó hangulatát: zsúfolásig megtelt parányi, földes szobák, petróleumlámpa, a falon Európa térképe, előtte egy elvtárs, aki a legfrissebb politikai eseményeket kommentálja, vagy éppen ismeretterjesztő előadást tart... Hajnalig tartó viták...

S a fél lábára béna Rókus — miként a többi szerkesztőségi tag is — járta a terepet, a falvakat. Fáradhatatlanul. Céltudatosan.

Akkor is, amikor már Ottmár vette át a lap felelős szerkesztői tisztét, akkor is ott volt, ahol a legnagyobb szükség volt rá!

„A Híd terjesztése érdekében 1938-ban különösen nagy erőfeszítések történtek vidékünkön — írja Brindza Károly —, Mayer Ottmár, Simokovich Rókus és a szerkesztőség más tagjai sorra járták a járási székhelyeket és a fontosabb településeket, ahol Híd-bizottságokat alakítottak. Ezek a bizottságok olyan egyénekből állottak. Ezek a bizottságok olyan egyénekből állottak, akik a politikai tevékenységből is aktívan kivették a részüket. Ha ma elemeznénk a Felső-Bácska, a Tiszavidék, Bánát és Baranya Híd-bizottságainak és terjesztőinek személyi összetételét, akkor közöttük találnánk az 1938

—1941-es évek legkiemelkedőbb helyi és regionális pártaktivistáit. Nyilvánvaló tehát, hogy a Híd terjesztésének feladata, de még inkább a folyóirat tanulmányozására alakított olvasó- és tanulócsoporthoz, az e csoportokból kinövő pártmunkások nagy száma, ezek értékes forradalmi munkássága, a fasizmus elleni harc szervezésében való részvételük intenzitása, egyéni sorsuk vizsgálata stb. megdöntetlen bizonyítékát nyújtja a Híd közvetlen eszmei-politikai hatásának, forradalmasító mozgalmi szerepének.”⁸

Ebből az időből a Híd négy száma őrzi Simokovich Rókus írását — ő a Híd Sántha (és Sánta) Pétere.

A *Bácska Topolán*⁹ és a *Süppedő talajon*¹⁰ című írásai szépírói ambíciókkal megírt novellisztikus szociográfiák, amelyekben a Krivaja árterületére telepített szerencsétlenek reményeiről, majd a tavaszi áradások során bekövetkezett katasztrófájáról ír. A *Beszélgetés*¹¹ című írásának témája a kisinások elviselhetetlenül nehéz helyzete.

Ebben az időben az imperialista hadviselés kudarcra is foglalkoztatja. A *Japán katonai ereje*¹² című külpolitikai kommentárjában Japán Kína elleni inváziójának kudarcáról ír.

Az 1939-es Híd-naptárban novellája jelenik meg *Péter-Pál*¹³ címmel. Az aratási előkészületek ürügyén a szegényparasztság rétegződésére hívja fel a figyelmet, de bizik osztályhelyzetük tudatosodásának közeli eljövételében.

A jobboldal nem hagyhatta szó nélkül a Híd körül bekövetkezett változásokat. Az Újvidéken megjelenő Reggeli Újság csaknem egy egész oldalon foglalkozik a folyóirattal.¹⁴ Blazsek Ferencet a Híd 1936. szeptemberi száma készítette a dörgedelmes cikk megírására, mert őt még az is sértette, ami az agyoncenzúrázás után a lapban megmaradt. A cenzor alapos munkát végzett: a 36 oldalnyi terjedelmet 12-vel — tehát egyharmadával — csonkította. Nem jelenthetett meg a *Biológia és szociológia*, valamint *A nő és a fasizmus* című írás, és csupán töredékesen a *Községi választások* — mindössze 18 sora! — és az *1936. szept. 3.* című cikk.

Mi az hát, ami Blazsek Ferencet még ezek után is annyira felbőszítette, hogy nyilvánosság elé vigye a kérdést: „Így is lehet írni?” — Az, ami a Híd egyik legszebb, legnemesebb internacionalista megnyilatkozása: kiállása a spanyol nép védelmében, majd Percy B. Shelley: *Ének Anglia férfiaihoz* című verse, valamint az, hogy a Híd a népies helyett a népi kultúrát tartja igazi értéknek és azt helyezi előtérbe. S hogy a támadó hangja nyomatékosabb legyen, az ügyetlen érvelések mellé az iróniát és a sértegetést hívja segítségül. Persze ettől — és a hasonló többi — támadástól nem lett kevesebb a Híd olvasóinak a száma, még ha a cikk írójának az is a véleménye, hogy „valószínűleg csak kevesen tudják, hogy Szuboticán megjelenik egy Híd című társadalmi, irodalmi és kritikai szemle, amely több nagyképűséggel, mint joggal a fiatalok lapjának vallja magát... ez a havi szemle szinte a nyilvánosság teljes kizárásával jelenik meg...”¹⁵

Az idő haladt tovább — a Híd és a körötte kibontakozó mozgalom pedig egyre erősödött...

JEGYZETEK

1. Kecić, Danilo — Milanović, Đorđe: *Komunistička partija i revolucionarni radnički pokret u Vojvodini 1914—1941*. II. 1929—1941. Novi Sad—Sremski Karlovci, 1971. 190.
2. Uo.
3. Uo.
4. Gödölley László: *Gondolkodás és cselekvés*. Híd III. évf. 4. sz. 22.
5. *Szerkesztői üzenetek*. Híd III. évf. 4. sz. Belső borító.
6. *Tisztelt olvasónk!* Híd III. évf. 7—8. sz. Belső borító.
7. [Malušev Cvetko] *Falukutatósi mozgalmunk*. Híd IV. évf. 12. sz. 1—2.
8. Brindza Károly: *A Híd terjesztése pártfeladat volt...* Híd XXXVIII. évf. 5—6. sz. 561.
9. [Simokovich Rókus] Sánta Péter: *Bácska Topolán*. Híd VI. évf. 9. sz. 338.
10. [Simokovich Rókus] Sántha Péter: *Süppedő talajon*. Híd VII. évf. 6. sz. 136.
11. [Simokovich Rókus] Sánta Péter: *Beszélgetés*. Híd VI. évf. 4. sz. 127.
12. [Simokovich Rókus] Sánta Péter: *Japán katonai ereje*. Híd VI. évf. 5. sz. 197.
13. [Simokovich Rókus] Sántha Péter: *Péter-Pál*. Híd-naptár, 1939. 79.
14. Blazsek Ferenc: *Igy is lehet írni?* Reggeli Újság XVII. évf. 230. sz. 2.
15. Uo.

